

Det nære og det fjerne

Taler

Johan Borgen

Omstendigheter

Innlegg i Søndagsposten i NRK radio

- 1 Vår tids mennesker er kommet i en eiendommelig konfliktsituasjon, ved at vi får vite så meget om nesten alt i verden. Og enda vet vi nesten ingenting. Gjennom presse, radio og fjernsyn får vi f. eks. et hav av meldinger fra dagens Vietnam, meldinger som skal gjøre det forståelig for oss at krigen fortsetter, ja, øker. Vi
5 blir omgitt med ord fra idologiene og aner den såkalte prestisje bak dem alle. Vi er jo omgitt av media, som det heter.

- Og enda skal vi helt til den fornemme avisen Neue Züricher Zeitung i Sveits for å lese om hva den amerikanske storfinans har investert i denne krigen. F. eks. at
10 kursgevinsten på flyvemaskinaksjer på børsen i New York nådde en rekord på hele 80 % i 1965. Innenfor den elektroniske industri var gevinsten hele 119 %. Og som denne avisen konkluderer: «Den sterke etterspørsel på rustningspapirer av enhver art lar seg forklare ut fra det stigende behov Vietnamkrigen har ført til.» Og ukeskriftet Newsweek kan fortelle om det økonomiske oppsving i selve
15 Saigon - et paradys for forretningsfolk, blir det kalt. Flere tusen amerikanske borgere har støttet til Vietnam, arbeidere, håndverkere, forretningsmenn; der blir bygget fabrikker og veier. For ikke å snakke om hele halehenget av kremmere som selger alt mulig til soldater.
- 20 Akkurat i disse dager meldes det også om at asiatiske stater «satser» stort på denne krigen. Det er såkalt boom på børsen i Tokio.

- Og dermed blir bladet snudd til en annen side av forklaringer. Ord som frykt for freden er i tusener og atter tusener av menneskers munn slett ikke et kynisk
25 paradoks, tvertimot: den mest naturlige reaksjon på muligheter som hvis de ble vekk, ville slå bena bort under mange av dem som er blitt dradd med i den enorme krigsforretningen uten å ha den aller ringeste innflytelse på tingenes

gang. Og dette er en av sidene ved konfliktsituasjonen for folk i vår tid. Vi får vite en hel del, men i virkeligheten ingenting. Vi ser kulissene, slik de er stilt opp i det enorme anskuelighetstablået. Men det er og blir tablå, usant. Det vi ikke får vite, er det som i virkeligheten teller. Det er denne situasjonen som får uttrykk i ordtaket om å bli ført bak lyset - slik nemlig at man ingenting ser for et lys de har stilt opp for en i hensikt å blende.

Men vi blir stilt i en annen - og helt forskjellig - konfliktsituasjon foruten den som kommer av konflikten sannhet/løgn. Og den har med det nære og det fjerne å gjøre.

Vi leser i avisen om elger i Bærum, om hjort på Hitra som lider nød og blir hjulpet, om tusener av rådyr som sulter i hjel, eller om den lille piken som har funnet lervivel, foruten at lerken naturligvis er kommet til Jæren; det er den jo alltid.

Hva så? Vi søtes til i våre lettrørte hjerter - av en flagrende medlidenhet, som gjør oss godt. Medfølelse med elg og hjort. Den avføder en vag trang til å hjelpe. Og se om vi ikke en vakker dag begir oss til skogs med en høydott og vender hjem som bedre mennesker.

Men alt dette er jo all ære verd? - Ja, det er det. Og enda går det ikke bedre enn at vi kjenner sviende samvittighet for den slags også. Det er jo så smatt og uvesentlig mot - ja, mot alt det De vet; det enorme, det vi ikke kan fatte. Det er som om det oppstår en art prioritetsforhold mellom en elg i nabolaget og hundre eller titusen vietnamesere som får hjemmene sine brent av med napalm og markene forgiftet fra fly. Eller vår medfølelse med de amerikanske soldatene som må dø og lide ondt tusener av mil fra sine kjære, fra det liv som er menneskers egentlige liv. Ja, det er som vi skal føle en konflikt mellom var forpliktelse overfor de sultende folk i visse deler av det indiske samvelde og våre egne titusen eller mer handicappede som ingen omsorg får, ingen skolering, ingen hjelp. Er det så underlig at vi så å si faller tilbake på vår sympati med en elg som kjemper for sitt liv med våte, bristende øyne langt inne i vår egen skog - eller til og med på vart eget tun? Og er det galt å la seg friste til den slags omsorg?

Naturligvis ikke. Nå da Stortinget har bevilget de foreløpige to og en halv millioner til det sultende India, vil man i kommende dager få lese atskillig om de nærmestes krav. (Akk om salig Bjørnson hadde ant hvor mange traurige

mistolkninger hans bevingede ord hadde avstedkommet.) Vi vil få vite at var det ikke bedre om vi feide for egne dører først. Å herregud alt vi skal få vite.

70

Som om det egentlig var noe konkurranseforhold! Alle kan ikke yte til alt. Og det vet alle. Noen putter sin slant på bøssen til India, noen gir elgen en høydott. Enkelte gjør sikkert begge deler. For her og der er like nær i dager som disse.

75 Men all den edle givergleden - og den er edel, det er faktisk ofte tale om enkens skjerv - den demper verken vår forvirring eller vår samvittighet. Når vi så tilmed får vite at Hanoi blir bebreidet fra Peking at man blander nasjonal frigjøring og sosialisme istedenfor å holde dem fra hverandre etter Maos mønster - ja, da må det innrømmes at det lys som skulle skinne på fenomenene, det blander oss
80 isteden.

Kilde

Torild Skard (red): Ny radikalisme i Norge. Oslo 1967, s. 190-191.

Emner

85

Innlegg, Krig, Vietnam

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/det-naere-og-det-fjerne>

90

95

100

105